

האם אנחנו מוכנים למשיח? גליון מספר 9

שאל נא את הכהנים תורה

א. הלכתי למקוה קודם שחרית, כשיצאתי משחרית כבר היו הרחובות מלאים באנשים בדרכם לביהמ"ק להביא קרבן תודה בעודם שרים 'הודו את ה' צבקות כי טוב ה' כי לעולם חסדו' (ירמיה לג-יא). היתה קבוצה אחת בהנהגת ישעיה הנביא מלאה בהתרגשות, גם הם בדרכם להביא קרבן תודה על כל הצרות של הגלות שעתה היה ברור להם עד כמה הכל היה ישועות (ישעיה יב,א), הם ביקשו ממני להצטרף, מה עלי לעשות קודם אכילת קרבן תודה? (ע' חגיגה פ"ב מ"ה ו' וז', וסוף מסכת פסחים)

ב. שטפתי סיר (בלי ליטול ידים מקודם), והנחתי תרומה בתוכו, זה בעיה? (ע"י ברכות נב וברמב"ם פ"ז שאר אה"ט פ"ז ה"ב ופ"ח ה"י)

ג. יש לי עשרים וחמש ילדים מתחת לגיל שתים בבית (עיין גליון 7) הם כולם ראשון לטומאה, האם אני עדיין יכול להניח שכל האוכל בביתי טהור?

ד. האם קערת חלה (שאינן בה בית קיבול) העשויה מעץ עם תוספות של מתכת עליה מקבלת טומאה? (כלים פ"ד מ"ב ופ"ו מ"ב)

ה. פשוטי כלי עץ, כלומר כלי עץ בלי בית קיבול, אבל מצופה במתכת, האם מקבל טומאה? (סוגיא סוף חגיגה וכלים פ"א מ"ו)

הלכתא למשיחא

התורה אומרת שמטה או כסא שיוולדת (וחברותיה) ישבו או שכבו עליהם נטמא באב הטומאה, זה נקרא 'משכב ומושב'. זאת אומרת שהמיטה או הכסא לא רק מטמאים אוכלין ומשקין אלא אף אדם וכלי. אמנם מגע ומשא (עיין זבים פ"ד מ"א דהיינו משא קל) של יולדת וחברותיה לא נעשה אב הטומאה אלא רק ראשון לטומאה ואינו מטמא אדם וכלים.

אז למשל, רחל היולדת ישבה או שכבה על מיטה, המיטה נעשית אב הטומאה, אח"כ גננדל ישבה על המיטה, גננדל נעשית ראשון לטומאה, בגדיה שהיתה לבושה בהן, וכן הכלים שנגעה בהם בעודה על המיטה נטמאים ג"כ כמותה, אבל מאחר שנעמדה מהמיטה שוב אינה מטמאת רק אוכלים ומשקין אבל לא כלים.

יש עוד שלשה אופנים שהם בכלל משכב ומושב, א. עמידה, שעומדת על המיטה וכדומה, ב. תלייה, דהיינו שמשקל הדבר נושא את היולדת, כגון אם היולדת בצד אחד של משקל ומיטה או כיסא בצד השני, ומכביד את המשקל עד שנושא את היולדת בצד השני. ג. ונשען, דהיינו שנשענת היולדת על המיטה. ההגדרה הכללית של כל חמשה אופנים הנזכרים הוא 'טומאת מדרס'.

כדי להיטמא ע"י מדרס צריך שהטמא יכביד עליו ברוב משקלו, אבל אם רק חלק ממנו מכביד על הדבר, אינו נטמא במדרס. למשל, אם יולדת יושבת על הכסא ורגליה על המיטה, הכסא נטמא במדרס אבל לא המיטה (כיסוי המיטה אכן נטמא במגע רגליה כי היא אב הטומאה ומטמאת כלים, אבל זה רק נעשה ראשון לטומאה, ורק מה שאכן נגעה בו ולא מה שמתחת לכיסוי).

משכב נטמא גם באופן שהמטמא אינו שוכב ממש על גביו, וכגון אם שוכב על גבי עשרה מזרונים, גם המזרון התחתון נטמא. גם אם היה דבר שאינו מקבל טומאה חוצץ בין המזרונים, עדיין נטמאים כולם במשכב ומושב [חידוש אבן מסמא לדעת הרמב"ם].

גם אם אי אפשר לראות את תוספת משקלו של הטמא, וכגון שהיתה אבן כבידה על המיטה והטמא עלה על גביה, עדיין הוא מטמא את המיטה במשכב ומושב [חידוש אבן מסמא לדעת התוס']. ולמשל רחל היולדת נתישבה על כסא של אבן, ותחת הכיסא יש שטיח, השטיח נטמא בטומאת מדרס גם אם רחל לא עמדה על שטיח.

כדי שמשוהו יטמא בטומאת מדרס, צריך שתכליתו של הדבר הוא לתכלית ישבה או שכיבה (או ע"פ שימוש צדדי הוא לתכלית הנ"ל). אבל אם הישיבה או השכיבה על הדבר מעכב בתכליתו העיקרית אינו נטמא במדרס. ולמשל אם יש ארון שאפשר לשבת עליו בלי לעכב את השימוש בארון הוא נטמא במדרס, אבל שכיבה על שלחן מעכב את שימושו לאכילה וכדומה וע"כ אינו נטמא במדרס.

רוב בגדים נטמאים במשכב ומושב כי יושבים על בגדים וכן נשענים על בגדים (אמנם כפפות וכדומה שאין יושבים עליהם או נשענים עליהם אין נטמאים במדרס עיין כלים פכ"ד מט"ז ותפא"י שם אות עה, וההיא דזבים דכפה טומאה מדרס מיירי באופן שהוא ארוך), זאת אומרת שרוב בגדים שאשה יולדת יושבת עליהם נטמאים.

דבר זה היה קשה לעמי הארץ לשמור, ואשר ע"כ הוכרחו חז"ל לגזור על בגדי עמי הארץ להיות טמאים מחשש טומאת מדרס. כמובן שגזירה זו גרמה לפילוג בכלל ישראל, מצד אחד היו הפרושים שניזהרו בהלכות אלו ומצד שני היו העמי הארץ שלא נזהרו (עיין תוס' כתובות סב,ב).

אמנם בעמדנו בפתח הגאולה, ועליה נאמר 'כל בניך למודי ה', כל כלל ישראל יהיו תלמידי חכמים ובקיאים בהלכות טומאה וטהרה, ממילא יהיה 'רב שלום בניך' כי לא יהיה פילוג בכלל ישראל. אבל האחריות ללמוד את ההלכות מוטלת עלינו כדי שאכן נהיה מוכנים למשיח. יש עוד הרבה הלכות של טומאת מדרס שבע"ה עוד נדבר מהם בגליון הבא.

כשלומדים הלכות האלו רוצים לדעת למה באמת התורה נתנה ליולדת טומאה חמורה כזו, ומסביר השם משמואל שכנו שמוצינו כשיהודי נפטר, הגוף נהיה אבי אבות הטומאה, והטעם לכך הוא שגוף יהודי החי הוא מלא בהשראת השכינה, ובמיתתו מסתלקת. סילוק הקדושה הפתאומי גורמת שכחות הטומאה מתדבקת במקום שנתרוקן מקדושה. אותו דבר מסביר השם משמואל, שאף ביולדת יש השראת השכינה עצומה כי הרי הקב"ה בעצמו שותף בלידה כמו שכתוב בגמ' שמפתח של לידה לא נמסר לאף מלאך, ממילא בהסתלקות הקדושה אחרי הלידה, מיד באים כחות הטומאה למקום שנתרוקן מקדושה. וזה הטעם מה שמוצינו שיוולדת נקיבה טמאה יותר מיולדת זכר, כי בכח הנקיבה לילד ולהביא יותר קדושה לעולם, וע"כ יש יותר טומאה כשהקדושה מסתלקת.

תשובות לשאלות שבוע שעבר

א. אני מתכוון לקרבן פסח! כבר עשיתי הזאה על כל הכלים שבבית ועתה הגיע הזמן להטביל את הכל, התור במקואות ארוכות [כמאמר הנביא אלה מרחוק יבאו והנה אלה מצפון ומים ואלה מארץ סינים (ישעיה מט,יב), כלם נקבצו באו לך (שם יח), עתה תצרי מיושב (שם יט), מי ילד לי את אלה (שם כא), כי רבים בני שוממה (שם נד ב), הקטן יהיה לאלף (שם ס כב) אשרקה להם ואקבצם ורבו כמו רבו (זכריה י ח), ונלוו גוים רבים (שם ג טו), ועלו מושיעים בהר ציון (עובדיה א כא), קהל גדול ישובו הנה (ירמיה לא ז), והיה מספר בני ישראל כחול היום אשר לא ימד ולא יספר (א ב הושע)]. האם מותר לי להטביל את כל הכלים יחדיו בסל אחד או שאני צריך להטבילם אחד אחד?

תשובה: גזרו חז"ל לקדשים ולחולין שנעשו על טהרת הקודש שלא לטובלן בכלי אם הכלי טהור. אבל באופן שהכלי טמא, וצריך טבילה לעצמו, לא גזרו. יש מחלוקת בגמ' אם גזרו בכלי עם פתח גדול (ואינו נעשה עם פתח קטן, כגון סל וכדומה). הרמב"ם (מקואות פ"ג הכ"ו) פוסק שגזרו גם באופן זה. בליקוטי הלכות כתב שדעת הרמב"ם היא שטבילת כלי בתוך כלי רק אפשרית כשהכלי החיצון היא טמאה וגם יש לה פתח גדול.

ב. בעת הסעודה האם מותר לי להגיש בשר קדשים ובשר חולין על צלחת אחת? (ע' רמב"ם פ"א אה"ט ה"ה וערלה פ"ב מ"ז)

תשובה: גזרו חז"ל שבשר חולין מטמא בשר קדשים במגע, וכ' הרמב"ם שהטעם לכך כדי שלא יבוא להתערבב, ולטעות שהבשר שהוא באמת קדשים, הוא חולין, ויבא לאוכלן בטומאה.

ג. בבוקר בתפילת שחרית נתכבדתי בהגבהת הספר תורה, אח"כ נגעתי בתרומה שהכנתי להביא לאהרן הכהן (סנהדרין צב,ב), האם יש בעיה?

תשובה: גזרו חז"ל שכל כתבי הקודש מטמאים את הידים לתרומה, וזהו אף במה שמחובר לכתבי הקודש (רמב"ם שאר אה"ט פ"ט ה"ט ומג"א ריש סימן קמ"ז). נמצא שבאחיזת העצי חיים נטמאו הידים. כמו כן גם תפילין מטמאים את הידים, וצריך נטילת ידים לתרומה לאחר הנחת תפילין.

ד. האם מסיכה העשויה מעור מקבלת טומאה? (ע' פט"ז דכלים מ"ו)

תשובה: המשנה כלים (פט"ז מ"ו) אומרת שקסיא של זורי גרנות הוא טמא ואילו של צבעים ושל נפחים הוא טהור. הגר"א מסביר שקסיא הוא מסיכה שמיועדת לקבל אבק וכדומה, וע"כ מקבלת טומאה כי מה שהיא מקבלת אבק וכדומה מחשיבה ל'מקבל', אבל של צבעים ונפחים אינה מיועדת לקבל אלא רק לנגיבת הזיעה שלו, וע"כ אינה נחשבת ל'מקבל' ממילא אינה מקבלת טומאה. ממילא צריך לדון על המסיכה מה תפקידו, אם לקבל את הרוק והחיידקים, א"כ באמת מקבל טומאה.

ה. אחד מהכסאות בביתי נטמא בטומאת מדרס, אבל אני לא יודע איזה נטמא, ובטעות ישבתי על אחד מהכיסאות, אין לי בעיה ללכת למקוה לטבול, מה שכן בעיה הוא שהייתי לבוש בשטריימל שלי, להטביל את השטריימל יקלקל אותו בלי ספק וזה הפסד מרובה, האם גם השטריימל נטמא? האם יש הלכות שונות בנדון זה אם המקרה היה בבית הכנסת?

תשובה: הכלל הוא שספק טומאה ברשות היחיד טמא, גם אם יש רוב לטהר כגון תשע כיסאות טהורות ורק אחת טמאה אעפ"כ הוא טמא. מאידך ספק טומאה ברשות הרבים טהור, ואפילו כשיש רוב לטמא כגון תשע כיסאות טמאות ורק אחת טהורה (רמב"ם שאר אה"ט פ"ח ה"ב). אמנם באופן כזה המחמיר לטבול הרי זה משובח (שם ה"ח). בית, חשוב רשות היחיד גם אם יש הרבה בני אדם שדרים שם, וא"כ השטריימל טמא. מאידך, בית הכנסת (אם אינו בבעלות פרטית) שהוא מקום שהכל יכולים להיכנס בה בלי רשות חשוב רשות הרבים (עיין תפא"י טהרות פ"ו אות מג).